

TÜRKİYE'DE OKUL KAVRAMINA İLİŞKİN METAFOR ARAŞTIRMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: BİR META SENTEZ ÇALIŞMASI

İrfan KOCA **, Metin KAYA ***, Süleyman GÖKÇİMEN***

ÖZET

Bu çalışmada okul kavramına yönelik metafor araştırmalarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Okul kavramına ilişkin metafor araştırmalarının değerlendirilmesi meta sentez yöntemiyle yapılmıştır. Türkiye örneğinde, okul kavramına ilişkin araştırmaların saptanacağı veri tabanları öncelikle belirlenmiştir. Veri tabanı olarak ULAKBİM, Google Akademik, YÖK Tez Merkezi, YÖK Akademik tarama tabanları kullanılmıştır. Bu çalışma Türkiye'de 2008-2019 yılları arasında yayınlanmış olan okul kavramına ilişkin 17 nitel araştırmayı kapsamaktadır. Okul kavramına ilişkin araştırmalar incelendiğinde aile/ev/yuva metaforu çoğunlukla üretildiği ayrıca bilgi yuvası ve hapisane metaforunun da önemli düzeyde üretildiği görülmüştür. Katılımcıların ürettikleri olumlu metaforların yanında olumsuz metaforlar da ürettikleri gözlemlenmiştir. Okullar hakkında olumsuz metafor üreten katılımcıların bir kısmının öğretmen olması ise dikkat çekicidir. Öneri olarak okuldaki öğrenci, öğretmen, okul yöneticileri ve diğer eğitim paydaşlarının etkilendiği pozitif bir okul iklimi oluşturulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Okul Kültürü, Metafor, Meta-Sentez

EVALUATION OF METAPHOR RESEARCH ABOUT SCHOOL CONCEPT IN TURKEY: A META SYNTHESIS STUDY

ABSTRACT

In this study, it has been aimed to evaluate the metaphor researches about the concept of school. In the evaluation of the metaphor researches about the concept of school, the method of meta synthesis was used. First, the data bases that there searches about the concept of school in Turkey was detected, were determined. As the data base, ULAKBİM, Google Academic, The Thesis Center Of Council For Higher Education, The Academic Browsing Base Of Council For Higher Education were used. This study includes 17 qualitative researches which were about the concept of school and published between the years 2008 and 2019. When there searches about the concept of school have been investigated, it has been seen that family / house / home metaphor has been mostly produced, and also data gab and prison metaphor has been produced at an important level. Beside the positive metaphors that are produced by the participants, it has been observed that negative metaphors have also been produced by them. It is also remarkable that a part of the participants, that have produced negative metaphor about the schools, are teachers. As a proposal, positive school climate, which affects the students, the teachers, the school administration and the other education members, should be provided.

Keywords: School Culture, Metaphor, Meta Synthesis

GİRİŞ

Eğitim, toplumların ihtiyaçlarına göre sanayi, siyasi, kültürel alanlarda oluşan gelişimlere bağlı olarak, bireylere beceri kazandırma aracı olarak görülebilir (Şişman, 2018). Eğitimin sistemli bir şekilde, Eğitim Bakanlığının hedefleri ve toplumun beklentileri ölçüsünde verildiği örgün kurumlar ise, okullardır. Okul, belli yaş grubundaki öğrencilere belirli düzeyde bilgi, beceri ve tutum kazandırmak için belirlenmiş program dahilinde çalışmalar yapan bir yapılanma olarak tanımlanabilir(Kramer, 1995). Toplum olarak bakıldığında, okullar sadece bilgi aktaran kurumlar olarak görülmektedir. Fakat okullar sadece bilgi aktaran bir alan

** Okul müdürü, TOKİ Esenkent Ortaokulu, irfakoca@gmail.com

*** Dr. öğretim üyesi, Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi, metinkaya439@gmail.com

*** Ümraniye ilçe milli eğitim müdürü, suleymangokcimen@gmail.com

olmayıp, öğrencilerin sosyal, bilişsel, duyuşsal ve kültürel gelişimine de katkı sunmaktadır. Okulları oluşturan paydaşların fazlalığı ve etkilediği çevrenin çeşitliliği, okullar için geliştirilen metaforları da değiştirmektedir. Buna bağlı olarak okullar için geliştirilen metaforların farklı sebepleri olabilir, bu sebeplerden bazıları Okul Kültürü, okulların bürokratik yapısı, okullarda uzmanlaşma, okulların hiyerarşik yapısı, okul iklimi olarak ifade edilebilir. Okul, yaşantısı bireyler için bir eğitim öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği fiziki ortandan ibaret olmayıp, kişisel, kültürel, sosyal yönden öğrencilere roller kazandıran bir gelişim merkezidir. Bu gelişim merkezlerinde sistematik bir şekilde oluşturulan eğitim - öğretim kavramının hayat boyu devam eden unsur olması, eğitim-öğretim faaliyetlerini plan ve program dâhilinde yürütülmesini gerektirmektedir. Eğitim - öğretim kavramını, plan ve programa bağlamak ise eğitim kurumlarının kurumsallaşmasını sağlamıştır. Kurumsal ve sistemli bir şekilde faaliyetlerini gerçekleştiren okullar, ülkelerin insan gücünün yetişmesinde en önemli öğelerden biri olmuştur (Toker-Gökçe ve Bülbül, 2014). Bu sebeplerden dolayı okullar, çocuklara sunduğu deneyimler sayesinde eğitim sisteminin temel yapı taşı olan öğrencilerin gelişimin de, önemli bir rol üstlenmektedir (Örücü, 2014).

Rollerin gelişim sürecinde bireyler kendi duygu ve düşüncelerini daha etkin bir şekilde ifade etmek için benzer kavramlar kullanmaktadır. Fikirlerin, düşüncelerin, duyguların veya kavramların kişiler tarafından farklı benzerlikler kurularak ifade edilmesine metafor denilmektedir (Korkmaz ve Bağçeci, 2013). Türk Dil Kurumuna göre Metafor: “İstiare, mecaz” anlamına gelmektedir. Mecaz ise; “Bir kelimeyi veya kavramı kabul edilenin dışında başka anlamlara gelecek biçimde kullanma” (TDK,2020) biçiminde ifade edilmiştir. Yine Lakoff ve Johnson (2005) metaforu “Bir tür şeyi (bir olgu ya da kavramı) başka bir tür şeye göre anlamak ve tecrübe etmek”(Bülbül & Toker-Gökçe, 2015) şeklinde tanımlamıştır. Tanımlara bakıldığında metafor; kişilerin olguyu yada kavramı anladığı şekliyle, benzetmeler kullanarak ifade etmesidir şeklinde ifade edilebilir.

Okullar için üretilen metaforlar, okulların yapıları ve okul kültürü hakkında eğitim paydaşlarına fikirler vermektedir. Bu fikirler okullara farklı anlamlar katmaktadır. Eğitim paydaşları tarafından anlamlandırılan okullar, kendilerine yüklenen anlamlara katkı sunabilecek planlamaya gitmişlerdir. Bu planlamada, okullarda oluşan gelişim ve değişim sürecine katkı sunulması hedeflenmiştir. Değişim sürecinin gelişime dönüşmesinde okullara farklı sorumluluklar yüklemiştir. Okullar da yüklenen sorumluluklara bağlı olarak kendilerine yeni roller belirlemişlerdir. Bu rollerin ifade edilmesinde ise metaforlar ön plana çıkmaktadır. Yıldızlı, Erdol, Baştuğ& Bayram (2018) Türkiye’de öğretmen kavramına ilişkin metaforları genel olarak değerlendirmiştir ve bu bağlamda görülmüştür ki okul kavramına yönelik metaforlar bütünsel bir bakış açısıyla değerlendirilmemiştir. Bu çalışmanın bulguları; Türkiye’de okul kavramının, okul paydaşları tarafından nasıl algılandığının belirlenmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Başka bir ifade ile Türkiye’ de okul paydaşlarının, okula yükledikleri anlamları belirlemesi yönünden literatüre katkı sağlayacaktır. Ayrıca okula yüklenen anlamların belirlenmesi Türkiye’deki okul kültürünün mevcut durum tespitinin belirlenmesi açısından da önemli olduğu düşünülmektedir.

Okul kültürü; okulları ve okulu oluşturan çevrenin anlamlandırılması açısından önemlidir. Okul, çevrenin kültürel değerlerini içinde barındıran bir yapıdır. Dolayısıyla, içinde bulunduğu çevrenin, inançlarını, yaşam biçimlerinin, törenlerinin izlerini taşımaktadır. Aynı çevrenin içinde olan okullarında kendince geliştirdikleri ve değişkenlik gösteren kültürleri olabilir. Bundan dolayı okulların kültürünün yorumlanmasını kurumları anlamak ve gelişimi için gerekli tedbirleri almak yönünden önemlidir. Bu çalışmada okul kavramına yönelik metafor araştırmalarını değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki problemlere yanıt aranmıştır.

1. Okul kavramına yönelik araştırmaların metodolojik özellikleri nelerdir?
2. Okul kavramına yönelik araştırmaların ürettikleri metaforlar nelerdir?
3. Okul kavramına yönelik araştırmaların önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmanın amacı okul kavramına ilişkin metafor araştırmalarının değerlendirilmesi olduğundan, bu çalışmada meta-sentez yöntemi tercih edilmiştir. Meta-sentez, nitel araştırmaların bulgularını sentezlemek amacıyla yürütölen bir araştırma yöntemidir (Finfgeld-Connett, 2018). Meta-sentez araştırmaları, incelenen konu ya da probleme ilişkin bütönsel bir değerlendirme yapmaya imkân sağlayan bir araştırmadır (Erwin, Brotherson & Summers, 2011). Meta-sentez araştırmaları belirli aşamalara göre yürütölmödür. Bu çalışma, aşağıdaki aşamalar dikkate alınarak yürütölmöştür.

i) Çalışma problemini belirleme ii) Literatür taraması için uygun anahtar kelimeleri belirleme iii) Çalışma probleme uygun araştırmaların elde edilmesi ve gözden geçirilmesi iv) Çalışmaya dahil edilme ölçütlerinin belirlenmesi, dâhil edilen araştırmaların seçilmesi v) Dâhil edilen araştırmaların analizinin yapılması, tema ve alt temalarının belirlenmesi vi) Temalar çerçevesinde elde edilen bulguların sentezlenmesi vii) çalışma süreci ve bulguların raporlanması şeklindedir (Polat & Ay, 2016).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmanın dâhil edilme ölçütleri ve veri toplama sürecine ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

1. Türkiye bağlamında okul kavramına ilişkin araştırmaların saptanacağı veri tabanları öncelikle belirlenmiştir. Veri tabanı olarak ULAKBİM, Google Akademik, YÖK tez merkezi, YÖK Akademik Tarama tabanları kullanılmıştır.
2. Taramalarda Türkçe anahtar kelime olarak okul ve metafor kelimeleri, İngilizce olarak school ve metaphor kelimeleri kullanılmıştır. Bu veri tabanlarından araştırmalar alınarak bir veri havuzu oluşturulmuştur. Aramalar başlıkta geçsin seçeneği kullanılmıştır.
3. Bu çalışma okul kavramına ilişkin metafor araştırmalarını kapsamaktadır. Sınıf, disiplin, öğretmen, denetçi ve diğer konulara odaklı araştırmalar hariç bırakılmıştır.
4. Taramalar 2008-2019 yılları arasını kapsayacak şekilde yapılmıştır. Aramalar 03.03.2020 tarihinde sonlandırılmıştır.
5. Türkiye örnekleminde okul kavramına ilişkin metafor araştırmaları incelenmiştir. Farklı kültür ve kültürler arası çalışmalar incelemeye dahil edilmemiştir.
6. Bu çalışma makale ve tezleri kapsayacak şekilde araştırma raporlarını içermektedir. Okul kavramına yönelik metafor araştırmaları kapsamında bildiri ve erişimi kısıtlanmış tezler hariç bırakılmıştır.
7. Okul kavramına yönelik nitel araştırmaları kapsayacak şekilde araştırmaların özet kısımları incelenmiştir. Bu incelemede nicel araştırmalara rastlanmış ise hariç bırakılmıştır. Bu kapsamda 3 nicel araştırma hariç bırakılmıştır.

Yukarıdaki dâhil edilme ve hariç tutulma ölçütlerine göre bu çalışma toplam 17 araştırmadan oluşmaktadır. Araştırmaların künyeleri ve kodları Ek 1’de sunulmuştur. Bu araştırmaların özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur. Bu araştırmalar makale (f=14) ve yüksek lisans tezi (f=3) formunda raporlardır. Bu araştırmaların f=3 tanesi 2008-2011; f=7 tanesi 2012-2015, f=7’ si ise 2016-2019 yılları arasında yayınlanmış araştırmalardır.

Tablo 1. Çalışma Setinin Özellikleri

Yayın yılı	f	Rapor türü	f
2008-2011	3	Makale	14
2012-2015	7	Yüksek Lisans Tezi	3
2016-2019	7		
Toplam	17	Toplam	17

Veri toplama aracı: Nitel araştırmaların genel özelliklerini yansıtıcı bir araştırma formu araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Araştırma formu Ek 2’de sunulmuştur. Bu araştırma formunun birinci bölümü nitel araştırmaların metodolojisini ve karakteristik özelliklerini yansıtıcı kategorilerden oluşmuştur. Bu kategoriler araştırmanın yayın yılı, araştırmanın modeli, örnekleme yöntemi, örneklem büyüklüğü, katılımcı türü, veri toplama aracı, veri analiz yöntemidir. Araştırma formunun ikinci bölümü dahil edilen araştırmaların okula yönelik ürettikleri metaforları içermektedir. Her bir araştırmadan en çok üretilen ilk yedi metafor incelemeye alınmıştır. Araştırmalar okula yönelik birçok metafor üretmektedir. En çok üretilen ilk yedi metaforun araştırmaların bulgularını yansıtacağı varsayılmıştır. Araştırma formunun üçüncü bölümü araştırmaların ürettiği önerileri içermektedir. Bu öneriler araştırmacıya, uygulayıcıya ve politikacılara yönelik olmak üzere kategorilerinden oluşmaktadır. Bu çalışmada veriler EK 1’deki araştırma formuna uygun olarak kodlanmıştır.

Veri analizi: Bu çalışmada verilerin çözümlenmesinde içerik analiz tekniği kullanılmıştır. İçerik analiz tekniği birbirine benzeyen verilerin aynı kategori veya aynı tema altında toplanması olarak tanımlanmaktadır (Şimşek, & Yıldırım, 2011). İçerik analizinde kategoriler okuyucunun kolay anlayacağı şekilde sistematize edilmektedir (Özdemir, 2010). Bu çalışmada üretilen kategoriler ve temalara ilişkin frekans analizleri tablolarda sunulmuştur.

Verilerin kodlanması: Bu çalışmanın dâhil edilme ölçütlerini karşılayan araştırmalar özenle iki araştırmacı tarafından okunmuştur. Okuma işlemi sonrasında araştırmacılar tarafından hazırlanan araştırma formuna göre kodlamalar yapılmıştır. Öncelikle iki araştırmacı tarafından seçilen a1,a2,a3 ve a4 araştırmaları birlikte kodlanmıştır. Bu aşama ön kodlamadır. Ön kodlama sürecinde uzlaşa sağlanan ve ayrılık olduğu düşünülen konular tartışılmıştır. Kodlamalarda birbirine benzeyen veriler aynı kategori altında toplanmıştır. Daha sonra araştırmacılar birbirinden bağımsız olarak tüm araştırmaları araştırma formuna göre kodlamışlardır. Kodlama formuna göre üretilen kategoriler ve temalar Ek 2’de sunulmuştur.

Geçerlilik ve güvenilirlik: Çalışmanın geçerlik ve güvenilirliği sağlanması hususunda aşağıdaki durumlar dikkate alınmıştır. Kodlamalar arasında görüş birliği Miles ve Huberman’ın (1994) güvenilirlik katsayısına göre hesaplanmıştır. Bu hesaplama sonucu güvenilirlik katsayısı %87,92 olarak hesaplanmıştır. İki araştırmacı arasında görüş birliğinin olmadığı kodlamalarda uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşü araştırmacılar arasında yeniden tartışılmış ve kodlamalara son şekli verilmiştir. Ayrıca araştırmanın inandırıcılığı artırmak için çalışmaya dâhil edilen araştırmalardan alıntılara yer verilmiştir.

BULGULAR

Okul kavramına ilişkin metafor araştırmalarının metodolojik özellikleri, ürettiği metaforlar, ürettiği kategoriler ve önerilerine ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2. Çalışma Setinin Metodolojik Özellikleri

Katılımcı	Araştırmalar	f
Aday Öğretmen	a2,a7,a10,a11,a16,a17	6
Öğrenci	a3,a4,a5,a8,a12	5
Öğretmen	a13	1
Denetmen	a6	1
Karma	a1,a9,a14,a15	4
Araştırma Modeli		
Fenomonolojik	a1,a3,a4,a7,a8,a10,a12,a13,a16,a17	10
Nitel	a6,a11	2
Tarama	a5,a14,a15	3
Net Belirtilmemiş	a2,a9	2
Örnekleme		
Basit Rastlantısal	a2,a3	2
Elverişli/Kolayda	a4,a8,a11,a13	4
Maksimum Çeşitlilik	a1,a12,a15	3
Ölçüt	a5,a7,a10	3
Çalışma Grubu	a6,a9,a14,a16,a17	5
Örneklem Büyüklüğü		
1-100	a1,a4,a5,a7,a10,a11,a13	7
101-200	a2,a6	2
201-300	a8,a16	2
300-	a3,a9,a12,a14,a15,a17	6
Veri Toplama Aracı		
Soru Formu	Tüm araştırmalar	17
Veri Analizi		
İçerik Analizi	a1,a3,a4,a7,a8,a10,a12,a13,a16	10
Aşamalı Metafor Analizi Yaklaşımı	a2,a9,a17	3
Metafor Analizi Yaklaşımı + İçerik Analizi	a5	1
Betimsel Analiz	a14,a15	2
Nitel Yöntem	a6	1

Tablo 2’de metafor araştırmalarının metodolojik özellikleri sunulmuştur. Tabloya göre dikkat çekici bulgular aşağıdaki gibidir. Ayrıca bulgulara ilişkin araştırmalardan doğrudan alıntılar sunulmuştur. Metafor araştırmaların katılımcı grupları, sıklıkla öğretmen aday ve öğrenci olduğu gözlenmektedir. Ayrıca metafor araştırmalarının katılımcı grupları içerisinde öğretmen ve denetçilerin olduğu gözlenmektedir. Öte yandan öğrenci, öğretmen ve öğretmen adaylarını en az ikisini bir arada içeren karma katılımcılar üzerinden araştırmaların yürütüldüğü gözlenmektedir. Dikkat çekici bir durum olarak okul yöneticileri ve velilerin okul metaforlarını ortaya konmadığı söylenebilir.

...Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarından basit rastlantısal örnekleme yöntemi ile seçilmiş... (a2).
...4 ilkokul ve 4 ortaokulda 2014-2015 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 4. ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır (a3).
The sample of this study consisted of 150 primary education supervisors from 17 different provinces... (a6).

Araştırma deseni açısından tablo incelendiğinde metafor araştırmalarının sıklıkla fenomenolojik desene uygun olarak yürütüldüğü saptanmıştır. Fenomenolojik desenin yanında metafor araştırmalarının deseni; nitel, tarama olarak ifade edildiği bulgulanmıştır. Ayrıca araştırma desenini net olarak ifade etmeyen araştırmalarda gözlenmiştir.

...öğrencilerin okul ve öğretmene ilişkin metaforlarını belirleyebilmek için nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır (a4).
Tarama modelinde olan bu çalışmada nitel araştırma tekniği kullanılarak veri elde edilmiştir (a5).

Araştırmalar örnekleme yöntemlerine göre incelendiğinde; metafor araştırmalarında basit rastlantısal, elverişli, maksimum çeşitlilik ve ölçüt örnekleme yöntemlerine göre örneklem seçildiği gözlenmiştir. Bunun yanında herhangi bir örnekleme yöntemini ifade etmeyen fakat bir çalışma grubu ile yürütülen araştırmalarda bulgulanmıştır.

Bu çalışmada çalışma grubu elverişli örnekleme yoluyla belirlenmiştir (a8).
Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemine... (a7).

Araştırmaları örneklem büyüklükleri açısından incelendiğinde; metafor araştırmalarının sıklıkla örneklem büyüklüklerinin 1-100 ve 300- üstü araştırmalardan oluştuğu bulgulanmıştır.
The study was carried out with 82 primary school teacher candidates... (a10).

Araştırmalar kullandıkları veri toplama aracı açısından incelendiğinde; bu çalışmanın veri setini oluşturan araştırmaların tümünün soru formu kullandıkları tespit edilmiştir.

1) Okulu benzetiyorum. Çünkü... (a11).
"Okul... gibidir, çünkü..." cümlesini tamamlamaları istenmiştir (a13).
katılımcıları tarafından açık uçlu cümleleri (Örneğin, Okul... gibidir, çünkü...) tamamlamaları istenmiştir (a15).

Araştırmalar kullandıkları veri analizi türünü göre incelendiğinde; araştırmaların sıklıkla içerik analizi tekniği ve aşamalı metafor analizi yaklaşımını kullandıklarını gözlenmiştir. Sözü edilen veri analiz tekniklerinin yanında betimsel analiz ve nitel analiz olarak ifade edilen araştırmalar da gözlenmiştir.

Katılımcılar tarafından üretilen metaforların analizi dört aşamada yapılmıştır... Bu aşamalar aşağıda ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır (a2).
Öğretmen adaylarından elde edilen verilerin analizi sırasıyla adlandırma ve eleme, metaforları derleme, kategori geliştirme, geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması ve frekansların hesaplanması aşamalarından oluşmaktadır (a17).
Data collected through questionnaires were analyzed by following a qualitative method, which began by reading all the data... (a6).

Tablo 3. Çalışma Setinin Oluşturan Araştırmalardaki Metaforların Dağılımı

Metafor	Araştırmalar	f
Aile/Ev/Yuva	a1,a2,a3,a4,a5,a7,a9,a10,a11,a12,13,a14,a15,a17	14
Hapishane	a1,a5,a10,a14,a3,a4,a15,a17,a2	9
Bilgi Yuvası	a1,a3,a4,a5,a9,a12,a14,a15	8
Fabrika	a2,a5,a7,a9,a11,a17	6
Kütüphane/Kitap	a4,a9,a12,a14,a15	5
Hayat	a2, a3,a7,a13,a17	5
Bahçe/Çiçek Bahçesi	a7,a10,a11,a13,a15	5
Dünya	a2,a11,a17	3
Tiyatro	a7, a11	2
Kışla	a4, a12	2
Ağaç	a5,a11	2
Erkek Kahvesi	a1	1
Hayvanat Bahçesi	a1	1
Bina	a3	1
Yemek	a4	1
Yolculuk	a7	1
Tarla	a10	1
Alan	a10	1
Çiçek	a9	1
Merdiven	a11	1
Mutfak	a13	1
Çocuk	a13	1
Vahşi Hayvan	a14	1
Hastane	a15	1
Lunapark	a15	1
Toplum	a17	1
Güneş	a17	1

Tablo 3’te araştırmaların ürettikleri ilk yedi metafora yer verilmiştir. Çalışma setini oluşturan araştırmalarda a6, a8 ve a16 spesifik metaforlara yer vermemiş; metaforların toplandığı kategorilere yer vermiştir. Bu sebeple sözü edilen araştırmalar tabloya yansıtılmamıştır. Tablo 3 incelendiğinde okul kavramına yönelik benzetmelerin aile, hapishane, bilgi yuvası, fabrika, kütüphane, hayat ve bahçe metaforlarına yığıldıkları gözlenmiştir. Tüm araştırmaların okula ilişkin “aile”metaforunu saptaması dikkat çekicidir.Bu çalışmaya dâhil edilen araştırmaların bulguladıkları metaforlarla ilişkin alıntılar aşağıda sunulmuştur.

...görüldüğü gibi 25 öğrenci okulu hapishaneye benzetmiştir (a5).

Sonuçlara göre okulu, yuva (%9.52), çocuk (%7.14) ve mutfağa (%7.14) benzetilenlerin oranı göze çarpmaktadır (a13).

Bu kategorideki başat metafor imgeleri şunlardır: ev (f=387), yuva (f=147), aile (f=89) ve... (a9).

Tablo 4.Çalışma Setinin Oluşturan Araştırmaların Önerileri

Öneri	
Politika	Reform ve program geliştirme çalışmalarında farklılıkların yönetimi yaklaşımı ve çok kültürlülük yaklaşımı Akademisyen ve öğretmen-okul yönetici aralarındaki işbirliği geliştirilmelidir. Okulun iş görenlerinde okul vizyonu oluşturulmalıdır. Öğretmen eğitimde kuram ve uygulamayı sentezleyen eğitim desteği sağlanmalıdır. Öğretmen ve yönetici yetiştirme süreci iyileştirilmelidir.
Uygulama	Sağlıklı okul iklimi ve ortamı oluşturulmalıdır Okulu geliştirme ve iyileştirmeye dönük çalışmalar/hizmetiçi eğitim yapılmalıdır Öğretmen eğitiminde metaforlar pedagojik araç olarak kullanılmalıdır.
Araştırma	Farklı araştırma deseni, veri toplama aracı, örneklem ve farklı okul türlerini kapsayan benzer araştırmalar Okul paydaşlarının algıları tespit etmeye yönelik araştırmalar yapılmalıdır. Okula ilişkin olumsuz algıların nedenleri araştırılmalıdır İdeal okul ile tecrübe edilen okul metaforları karşılaştırılmalıdır. Okul algısı, farklı eğitim yaklaşımları açısından değerlendirilebilir.

Tablo 4’te bu çalışmanın veri setini oluşturan araştırmaların geliştirdikleri önerilere yer verilmiştir. Araştırmaların geliştirdiği öneriler eğitim politikaları, eğitim uygulamasına ve yeni araştırmalara yönelik önerilerden oluşmaktadır. Eğitim politikalarına ilişkin sık ifade edilen öneri, reform ve program çalışmalarında okul paydaşlarının algıları, çok kültürlülük ve farklılıkların yönetim yaklaşımı dikkate alınmalıdır. Uygulamaya yönelik sık ifade edilen öneriler, sağlıklı okul iklimi ve ortamı oluşturma ve okulu geliştirmeye yönelik hizmet içi eğitim çalışmalarının yapılmasıdır. İleride yapılacak araştırmalara yönelik sık ifade edilen öneriler farklı desen, veri toplama aracı (görüşme, likert tipi ölçek) farklı örneklem (değişik illerde), farklı okul türleri (meslek lisesi, genel lise, okul öncesi, ilkököl, ortaokul, üniversite) üzerinden araştırmaların gerçekleştirilmesi gerektiği önerilmektedir. Ayrıca gelecek araştırmalara yönelik olarak okul paydaşlarının (öğrenci, öğretmen, yönetici, denetmen, veli ve sivil toplum kuruluşu üyeleri) algılarının araştırılması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Öte yandan okula ilişkin, hapisane gibi, olumsuz algıların nedenlerinin araştırılması önerilmektedir. Aşağıda araştırmaların sırasıyla politik, uygulama ve araştırmaya yönelik önerileri ile ilgili doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Bu nedenle eğitim programlarını oluşturma,...okul içi uygulama... gibi süreçlerde çok kültürlü eğitim ve farklılıkların yönetimi gibi konular dikkate alınmalıdır (a7)

Bu algının değişmesi için iyileştirme çalışmaları yapılabilir, öğretmen ve okul yönetimleri hizmet içi eğitimlerle desteklenebilir (a12)

...aynı çalışmanın farklı araştırma desenleri ve veri toplama araçları kullanılarak daha büyük gruplarla, farklı illerde gerçekleştirilmesi olabilir (a11).

SONUÇ, GÖRÜŞ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada okul kavramına ilişkin metafor araştırmalarının Türkiye bağlamında nitel araştırmaların bulgularının meta-sentez yöntemi ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Belirtilen çerçevede okul kavramına yönelik olarak metafor kavramına ilişkin araştırmaları incelenmiş ve bu araştırmaların bulguları değerlendirilmiştir. Araştırmalar metodolojik özelliklerine göre incelendiğinde nitel araştırma desenleri içerisinde sıklıkla fenomenolojik araştırmalar olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmaların kullandıkları veri toplama araçları incelendiğinde, sıklıkla yarı yapılandırılmış görüşme formlarının kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Araştırmalar veri analiz teknikleri açısından incelendiğinde elde edilen verilerin sıklıkla içerik analizi tekniğine uygun olarak analiz edildiği sonucuna varılmıştır. Metafor araştırmaların katılımcı grupları sıklıkla aday öğretmen ve öğrenci olduğu gözlenmektedir. Ayrıca metafor araştırmalarının katılımcı grupları içerisinde öğretmen ve denetçilerin olduğu da gözlenmektedir. Öte yandan öğrenci, öğretmen ve öğretmen adaylarını en az ikisini bir arada içeren karma katılımcılar üzerinden yürütüldüğü görülmüştür. Okul yöneticileri ve velilerin okul metaforlarını ilişkin kavramlar ortaya koymaması ise dikkat çekici unsurdur. Okul kavramına ilişkin kavram belirten katılımcıların okulun paydaşları olması araştırma açısından önemli olduğu düşünülebilir. Bu araştırmanın metodolojik özellikleri Kaya ve Koca'nın (2020) da yaptığı araştırma sonuçları ile karşılaştırıldığında benzer olduğu söylenebilir. Bu durum metafor araştırmaların metodolojik eğilimlerinin birbirine paralel olduğunu gösterir. Okullar için üretilen çalışma setini oluşturan araştırmalardaki metaforların dağılımı incelendiğinde "aile/ev/yuva" metaforlarının daha sık üretildiği sonucuna varılmıştır. Çalışma setinin katılımcı grubu dikkate alındığında "aile/ev/yuva" metaforunu öğrenciler ile birlikte öğretmenlerin de sıklıkla ürettikleri görülmüştür. Katılımcıların "aile/ev/yuva" metaforunu üretmeleri, aileden sonra toplumsallaşmanın ilk adımı olarak okullar görülmesi, katılımcıların kendini güvende hissetmesi, katılımcıların okullarda geçirdiği zamanın fazla olması, katılımcıların kendini ifade edebilecek ortamın sağlanıyor olması, olarak görülebilir. Özen, Güleş ve Aypay (2016) yaptıkları araştırmaya göre okullar; öğrencilerin, kendilerini güvende hissettiği, kendilerini hayata hazırlayan, koruyucu, temel bilgileri veren, sosyallik katan ve meslek ediniminde yardımcı olan yuva olarak görüldüğü sonucuna varmışlardır. Ertürk'ün (2017) yaptığı araştırmada; temel eğitime bağlı okullarda öğretmen kavramına yönelik üretilen metaforlarda öğrencilerin öğretmenleri "anne/baba" olarak ifade ettikleri görülmüştür. Öğrencinin öğretmeni anne/baba olarak algılaması, okulların aile/ev/yuva metaforu tanımlanmasını destekleyici niteliktedir. Okullar için üretilen çalışma setini oluşturan araştırmalardaki metaforların diğeri de "bilgi yuvasıdır". Öğrenciler ülkemizde sosyo ekonomik ve kültürel gelişimlere bağlı olarak ilk aile dışı bilgileri okullarda almaktadır. Öğrenciler için okullar bilginin merkezi olarak görülmektedir. Ogurlu, Öpengin ve Hızlı'nın (2015) yaptıkları; araştırmada okulların bilgi yuvası olduğuna ilişkin metaforun bilgilendirici öğretici ortamlar olarak kullanıldığı sıklıkla görülmüştür. Çuhadar ve Sarı'ya (2007) göre, öğrencilerin okullar için kullandığı metaforlara bakıldığında okulları; "geleceğimiz", "bilgi yuvası", olarak tanımladıkları görülmektedir. Verilen örnekler ile çalışmamız paralellik göstermektedir. Okullar için üretilen çalışma setini oluşturan araştırmalardaki metaforların diğeri de "hapishanedir". Hapishane metaforunu üreten katılımcılara bakıldığında öğrencilerin yanı sıra öğretmenlerinde bu metaforu üretmeleri dikkat çekicidir. Katılımcıların hapishane metaforu üretme sebepleri; okulların fiziki yapıları olabileceği gibi, öğretmenlerin davranışları olarak da görülebilir. Baker'e (1995) göre öğretmenlerin okullarda bir gardiyan rolü üstlendiği, anne babaları çalışırken, öğrencilerinde güvenli bir ortamda gözetim denetimde tutulduğu görüşü, hapishane metaforu ile örtüşmektedir. Ayrıca Ateş'in (2016) yaptığı araştırmaya göre öğrenciler okulları, sevilmeyen bir yer veya ceza yeri olarak görüp bu durumu hapishane metaforu olarak tanımlamışlardır. Bu çalışmanın bulguları ile yapılan çalışmanın bulguları örtüşmektedir. Araştırmada okullar için üretilen temalar açısından incelendiğinde okulların olumlu

özelliklerinin sıklıkla üretildiği, bunun yanında olumsuz özelliklerinin de önemli düzeyde üretildiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmalarda okulların olumsuz özelliklerinin belirtilmesinde, öğrencilere öğretmenlerin katılması dikkat çekicidir. Yapılan araştırmalara ilişkin sıklıkla vurgulanan metaforlar incelendiğinde okullar ailesel olarak içselleştirildiği, bilgi aktarıcısı olarak eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü, denetim gözetim ve belli kuralların öğretilmesine ilişkin baskıcı ve otoriter yapıya sahip olduğu gözlenmektedir. Araştırmaların önerileri incelendiğinde;

1. Araştırmaların eğitim politikasına yönelik önerileri: Reform ve program geliştirme çalışmalarında farklılıkların yönetimi yaklaşımı ve çok kültürlülük yaklaşımı dikkate alınmalıdır şeklindedir.
2. İlerideki araştırmalara yönelik öneriler ise farklı nitel araştırma desenleri, farklı katılımcılar ve farklı okul türlerini kapsayan araştırmalara yer verilmelidir şeklindedir.
3. Uygulamaya yönelik öneri olarak sağlıklı okul iklimi ortamı oluşturulmak, okulu geliştirme ve iyileştirmeye dönük çalışmalar/hizmetiçi eğitim yapılması çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ateş, Ö. T. (2016). Öğrencilerin öğretmen ve okul metaforları. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 78-93.*
- Baker, C. (1995). *Zorunlu eğitime hayır*. (Çev: Ayşegül Sönmezay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çuhadar, A. & Sarı, M. (2007). Göç yollarında eğitim: İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin okula ilişkin algılarının göç bağlamında değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Kongresi, Çukurova Üniversitesi, Adana*.
- Ertürk, R. (2017). İlkokul öğrencilerinin "öğretmen" kavramına ilişkin metaforik algıları . *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8 (3) ,1-15.
- Erwin, E. J., Brotherson, M. J., & Summers, J. A. (2011). Understanding qualitative metasynthesis: Issues and opportunities in early childhood intervention research. *Journal of Early Intervention*, 33(3), 186-200.
- Finfgeld-Connett, D. (2018). *A guide to qualitative meta-synthesis*. New York: Routledge
- Kaya, M. & Koca, İ. (2020). Okul müdürü kavramına ilişkin metafor araştırmalarının incelenmesi: Bir meta-sentez çalışması. *Alanyazın*, 1(1), 23-38.
- Kramer, N.S. (1995). Tarih Sümer'de başlar. (Çev: Muazzez İlmiye Çığ). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
- Korkmaz, F. & Bağçeci, B. (2013). Lise öğrencilerinin "Üniversite" kavramına ilişkin metaforik algıların incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 187-204.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ogurlu, Ü., Öpengin, E., & Hızlı, E. (2015). Üstün yetenekli öğrencilerin okul ve öğretmene ilişkin metaforik algıları. *Dumlupınar University Journal of Social Science/Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (46), 67-83.*
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özen, H , Güleş, H , Aypay, A . (2016). İlköğretim okulu öğrencilerinin okula, aileye ve sosyal çevreye ilişkin değer yargıları . *Eğitim ve insani bilimler dergisi: Teori ve uygulama*(6), 51-74.
- Polat, S., & Ay, O. (2016). Meta-sentez: kavramsal bir çözümleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 52-64.

- Türk Dil Kurumu Sözlükleri (2020). Metaphor.02.04.2020 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/adresinden> erişilmiştir.
- Şimşek, H.,& Yıldırım, A. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şişman, M. (2018). *Eğitime giriş* (17. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Toker Gökçe, A , Bülbül, T . (2014). Okul bir insan bedenidir: Meslek lisesi öğrencilerinin okul algılarına yönelik bir metafor çalışması .*Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi* , 4 (1) , 63-88 .
- Yıldızlı, H.,Erdol, T. A., Baştuğ, M., & Bayram, K. (2018). Türkiye’de öğretmen kavramı üzerine yapılan metafor araştırmalarına yönelik bir meta-sentez çalışması.*Eğitim ve Bilim*, 43(193),1-43.

* Dahil edilen araştırmalar

- Aydoğdu, E. (2008). *İlköğretim okullarındaki öğrenci ve öğretmenlerin sahip oldukları okul alguları ile ideal okul algularının metaforlar (mecazlar) yardımıyla analizi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.*
- Bülbül, T.,& Toker-Gökçe, A. (2015). Meslek lisesi öğrencilerinin metaforik okul algıları: işlevselci bir yaklaşım. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 16(2), 273-291.*
- Balcı, F. A. (2011). Metaphorical images of school: School perceptions of primary education supervisors. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (44),51-70.*
- Doğan, D. (2014). Öğretmen adaylarının perspektifinden okul kavramının metaforlarla analizi.*Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 7(3), 361-382.*
- Erdost Özenir, G. (2019). *Birleştirilmiş sınıf ve müstakil sınıf öğretmenlerinin okul kavramı ile ilgili metaforlarının karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.*
- İşeri, E. T.,& Akin, U. (2019). Perceptions of primary school teacher candidate towards the turkish education system, school, teacher, and student: A metaphor analysis. *International Journal of Higher Education*, 8(4),239-253.*
- Kara, M.,& Bozbayındır, F. (2019). Aday öğretmenlerin okul kavramına ilişkin algıları: Bir metafor çalışması. *Anatolian Turk Education Journal*, 1(1), 18-34.*
- Karakaya, C.(2019). *İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinde var olan okul, öğretmen ve okul yönetimi algularının metaforlar yoluyla belirlenmesi: Giresunli örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Giresun Üniversitesi, Giresun.*
- Kuyumcu, F. N.,& Özsarı, İ. (2016). 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin öğretmen ve okul kavramlarına ilişkin algularının değerlendirilmesi.*Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5 (özel sayı), 396-407.*
- Mazlum, A. A.,& Balcı, A.(2018). Meslek lisesi öğretmen ve öğrencilerine göre okul: bir metafor çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (47), 1-26.*
- Nalçacı, A.,& Bektaş, F. (2012). Öğretmen adaylarının okul kavramına ilişkin algıları.*Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 239-258.*
- Örücü, D. (2014). Öğretmen adaylarının okul, okul yönetimi ve Türk eğitim sistemine yönelik metaforik algıları.*Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 20(3), 327-358.*
- Özdemir, S.,& Akkaya, E. (2013). Genel lise öğrenci ve öğretmenlerinin okul ve ideal okul algularının metafor yoluyla analizi.*Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 2(2), 295-322.*
- Özdemir, T. Y.,& Erol, E., C. (2015). Pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının okul, öğretmenlik ve öğrenci kavramlarına ilişkin algıları. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(4), 215-244.*

Saban, A. (2008).Okula ilişkin metaforlar.*Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 55(55), 459-496.*

Ek 1.

Çalışmaya Dahil Edilen Araştırmalar

Künye	kod
Mazlum, & Balcı (2018)	a1
Doğan (2014)	a2
Ateş (2016)	a3
Ogurlu,Öpengin& Hızlı (2015)	a4
Bülbül, & Toker-Gökçe (2015)	a5
Balcı (2011)	a6
Kara, &Bozbayındır (2019)	a7
Kuyumcu, & Özsarı (2016)	a8
Saban (2008)	a9
İşeri, &Akin (2019)	a10
Örücü (2014)	a11
Karakaya (2019)	a12
Erdost Özenir (2019)	a13
Özdemir & Akkaya (2013)	a14
Aydoğdu (2008)	a15
Özdemir, & Erol (2015)	a16
Nalçacı, &Bektaş (2012)	a17

Ek 2.

1. Bölüm Genel Özellikler

Arş.kod	Yayın yılı	Araş. Modeli	Örn. yönt.	Örn. Sayısı	Katılımcı türü	Veri top. Aracı	Veri ana. Yönt.
---------	------------	--------------	------------	-------------	----------------	-----------------	-----------------

2. bölüm metaforların ürettiği temalar ve metaforla

Veri	metafor	metafor	metafor	metafor	metafor	metafor	metafor
------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

3. bölüm üretilen öneriler

Öneri 1

Öneri 2

.....